TİASAD

Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi
The Journal of Turk & Islam World Social Studies

Yıl: 8, Sayı: 30, Eylül 2021, s. 101-126

Tarık ÇETİNKAYA

tarcet@gmail.com

Doç. Dr. Hüsamettin KARATAŞ

Fırat Üniversitesi, FDB Dinler Tarihi, dr.karatash@gmail.com

ELAZIĞ İLİ ULUOVA YÖRESİNDEKİ DOĞUMLA İLGİLİ HALK İNANISLARININ DİNLER TARİHİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ¹

Özet

Halk inanışlarının ve uygulamalarının temelinde insanoğlunun hastalık, çaresizlik ve yalnızlıktan kaynaklı korkularını yenme; bununla birlikte kutsal olana sığınma, kutsiyet atfedilenden medet umma ve kötücül güçlerin zararlarını bertaraf etme düşüncesi yatmaktadır. Elazığ ili Uluova yöresindeki doğumla ilgili halk inançlarının Dinler Tarihi açısından değerlendirilmesini konu alan bu çalışmada, özellikle doğum öncesinde, doğum esnasında ve doğum sonrasında ortaya çıkan bir takım inanış ve uygulamaların halk arasında nasıl yaşandığı ve yaşatıldığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Söz konusu halk inanışları Dinler Tarihi açısından ele alınırken; deskriptif, tarihi, fenomolojik ve mukayeseli metotların yanı sıra alan araştırması, gözlem ve mülakat tekniklerinden faydalanma suretiyle elde edilen veriler objektif bir şekilde değerlendirilmiştir. Nitekim insan hayatının başlangıç aşaması olan doğum, geçiş dönemleri arasında önemli bir yere sahiptir. Her geçiş döneminin olduğu gibi doğumla alakalı inanış ve uygulamaların da kendisine has birtakım karakteristik özellikleri vardır. Bu çerçevede Uluova yöresindeki doğumla ilgili inanış, gelenek, töre, ayin, dinsel ve büyüsel uygulamalar benzerlikleri ve farklılıklarıyla ele alınmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Uluova Yöresi, Halk İnanışları, Doğum, Çocuk, Dinler Tarihi

¹ Bu çalışma; “Elazığ İli Uluova Yöresi Halk İnanışları ve Dinler Tarihi Açısından Değerlendirilmesi” adlı Yüksek Lisans Tezinden faydalanılarak türetilmiştir.

FOLK BELIEFS ABOUT BIRTH IN ELAZIG PROVINCE ULUOVA REGION EVALUATION IN TERMS OF THE HISTORY OF RELIGIONS

Abstract

Overcoming human fears of sickness, helplessness and loneliness on the basis of folk beliefs and practices. However, there is the idea of taking refuge in the sacred, seeking help from those who are attributed with holiness, and eliminating the harms of evil forces. In this study, which deals with the evaluation of folk beliefs about birth in the Uluova region of Elazığ in terms of the History of Religions, it has been tried to determine how some beliefs and practices that emerged especially before, during and after birth were lived and kept alive among the people. While the folk beliefs in question are discussed in terms of the History of Religions; The data obtained by using descriptive, historical, phenomenological and comparative methods as well as field research, observation and interview techniques were evaluated objectively. As a matter of fact, birth, which is the beginning stage of human life, has an important place among the transition periods. As with every transitional period, beliefs and practices related to birth also have some unique characteristics. In this context, the beliefs, traditions, customs, rituals, religious and magical practices related to birth in the Uluova region have been tried to be discussed with their similarities and differences.

Keywords: Uluova Region, Folk Beliefs, Birth, Child, History of Religions

GİRİŞ

Halk inanışlarının ve uygulamalarının temelinde insanoğlunun hastalık, çaresizlik ve yalnızlıktan kaynaklı korkularını yenme; bununla birlikte kutsal olana sığınma, kutsiyet atfedilenden medet umma ve kötücül güçlerin zararlarını bertaraf etme düşüncesi yatmaktadır.² İnsanlığın tarihi aynı zamanda dinlerin de varoluş sürecini içermektedir. İlk insanlarla başlayan bu süreç binlerce yıldır birlikte devam etmektedir. Her dini sistemin ya da dinsel oluşumun benzer ya da farklı yanları söz konusudur. Ancak bunların her biri özü itibarıyla biriciktir. Dini sistemler insan hayatından bağımsız düşünülemez. Dolayısıyla insan hayatının dönüm noktaları olarak ifade ettiğimiz süreçler aslında kendi içerisinde farklı inanışların ve uygulamaların ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Bu inanış ve uygulamalar insanların bazen yapması bazen de uzak durması gereken durumları ifade edebilir. Genelde bu süreçler doğum, evlenme ve ölüm olgusunun merkeze alır ve geçiş dönemi olarak adlandırılır.

Elazığ ili Uluova yöresindeki doğumla ilgili halk inançlarının Dinler Tarihi açısından değerlendirilmesini konu alan bu çalışmada, özellikle doğum öncesinde, doğum esnasında ve doğum sonrasında ortaya çıkan bir takım inanış ve uygulamaların halk arasında nasıl yaşandığı ve yaşatıldığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Söz konusu halk inanışları Dinler Tarihi açısından ele alınırken; deskriptif, tarihi, fenomenolojik ve mukayeseli metodların yanı sıra alan araştırması,

² Sedat Veyis Örnek, *Türk Halk Bilimi*, Ankara 2000, s. 131.

gözlem ve mülakat tekniklerinden faydalanma suretiyle elde edilen veriler objektif bir şekilde değerlendirilmiştir. Nitekim insan hayatının başlangıç aşaması olan doğum, geçiş dönemleri arasında önemli bir yere sahiptir. Her geçiş döneminin olduğu gibi doğumla alakalı inanış ve uygulamaların da kendisine has birtakım karakteristik özellikleri vardır. Bu çerçevede Uluova yöresindeki doğumla ilgili inanış, gelenek, töre, ayin, dinsel ve büyüsel uygulamalar benzerlikleri ve farklılıklarıyla ele alınmaya çalışılmıştır.

Bu araştırmadaki temel amaç unutulmaya veya kaybolmaya yüz tutmuş bazı değerlerin yanı sıra bazı geleneklerin kayıt altına alınmak suretiyle sonraki nesillere aktarımını sağlamaktır. Ülkemizin çeşitli bölgelerinde ve yörelerinde benzer çalışmalar yapılmış ve yapılmaya devam etmektedir. Söz konusu çalışmalar esas itibarıyla binlerce yıllık Türk halk kültürünü oluşturan öğelerin, değişen dinamiklere rağmen toplum tarafından nasıl yaşatıldığını gözler önüne sermektedir. Bu yüzden sadece Türk halk kültürünün değil aynı zamanda Türk halk dini geleneğinin de toplumsal düzeyde yaşayan hafızası konumundaki inanışların ve çeşitli ritüellerin sonraki nesillere doğru kanallardan aktarımı oldukça önemlidir.

ELAZIĞ İLİ ULUOVA YÖRESİ DOĞUMLA İLGİLİ HALK İNANIŞLARI

Doğum olgusu insan neslinin devamı için gereklidir. Doğumu meşru kılan kurumsal yapının temeli ise aile kurumuyla mümkündür. Nitekim aile, Türk toplumunda önemli bir yere sahiptir. Aile, toplumu oluşturan yapının en küçük modelidir. Güçlü ve sağlam aile yapısı, toplumları ayakta tutan önemli bir yapı taşıdır. Çünkü aile, bilgi ve görgünün, örf ve âdetlerin öğrenildiği, yaşatıldığı ve sonraki nesillere aktarıldığı bir yerdir. Ailenin korunması ve devamı sadece toplumun değil aynı zamanda dini hayatın devamlılığı içinde gereklidir. Geleneksel Türk toplumunda aile olunabilmesinin şartlarından bir tanesi de çocuk sahibi olunmasıdır. Geleneksel Türk aile yapısı içinde kutsiyet atfedilen ocak veya baba ocağı tabirleri özü itibarıyla geçmiş ile geleceği birbirine bağlayan mukaddes bir bağıdır. Bu bağın müesses varlığını ve devamlılığını sağlayan ise doğumdur. Bundan dolayı evlenip çocuk sahibi olmak oldukça önemlidir. Ancak bazen çiftlerin isteği ile bazen de istenmesine rağmen her evli çiftin çocuk sahibi olamadığı durumlar yaşanmaktadır. Bu durumda, maalesef, çocuk sahibi olmayan ya da olamayan insanlara eksik/yarım gözüyle bakılmaktadır. Bu yüzden çocuk isteyen evli çiftler önce tıbbi yolları denerler. Daha sonra çocuk sahibi olmak isteyip de olmayan aileler; ata mezarlarını, evliya türbelerini ziyaret edip dilek tutarlar. Onlardan himmet/medet beklerler. Bunun yanında kutsal kabul edilen ağaçlara bez/çaput bağlayıp adaklarda bulunurlar.

Türkiye'nin her yerinde olduğu gibi Elazığ İli Uluova yöresinde de doğum ve çoğalmayla ilgili çeşitli halk inanışları görülmektedir. İmkânlar dâhilinde yöredeki doğumla alakalı inanışlar tespit edilmeye çalışılmıştır. Ancak ulaşamadığımız ya da tespit edemediğim bazı inanış ve uygulamaların var olma ihtimalini, bir şerh düşerek, ifade etmekte fayda görmekteyiz. Bu çerçevede yöredeki doğum ile ilgili halk inanışları doğum öncesi, doğum esnası ve doğum sonrası olmak üzere üç başlık altında incelemiş ve değerlendirilmiştir.

1. Elazığ İli Uluova Yöresinde Doğum Öncesi Halk İnanışları

Ailenin en önemli özelliklerinden birisi, neslin devamını güvenli bir biçimde sağlamasıdır. Bunun için her sağlıklı anne ve baba adayının ilk isteği sağlıklı bir çocuk sahibi olarak

toplumdaki “çocuk, ailede ocağı tütürür”³ ifadesinin getirmiş olduğu sevince muhatap olmaktır. Sadece Türk toplumunda değil neredeyse bütün toplumlarda çocuk ailede ve cemiyette gücün ve dayanışmanın artması anlamına gelir. Aksi durum söz konusu olduğunda ise toplumdan topluma değişmekle birlikte çeşitli negatif algılara neden olabilmektedir. Bu meyanda çocuğu olmayan kadın ve erkek için Uluova yöresinde “kısır, zürriyetsiz, kör ocak, ocağı körelmiş” gibi ifadeler kullanılarak bu kişilerin bazen bilerek bazen de bilmeden rencide edildikleri bilinmektedir. Zira evliliklerinin üzerinden belli bir süre geçtikten sonra özellikle çocuk sahibi olamayan çiftlerden, yakın akrabaları kısa zamanda çocuk yapmalarını istemektedir. Belli bir zamandan sonra şayet çocuk olmuyorsa, önce tıbbi çareler aranır ardından ise özellikle kadın için halk hekimliği olarak da isimlendirilen bir takım “kocakarı” uygulamalarına başvurulur. Çeşitli sebeplerden dolayı doktora gidemeyen, doktora gitmekten çekinen veya hekime gittiği halde çocuğu olmayan kadınlar, “analık duygusunu tatmak, ailedeki yerini sağlamlaştırmak ve çevrenin kınayıcı baskısından kurtulmak”⁴ için çeşitli teşhis ve tedavi yöntemlerine başvurur. Anne adaylarının başvurduğu bu inanış ve uygulamaların tümünü halk inanışları çerçevesinde değerlendirmek mümkündür. Bu inanış ve uygulamaların bir kısmı dinsel-büyüsel, bir kısmı da halk hekimliği ile ilgilidir.

Uluova yöresinde dinsel sayılabilecek nitelikteki uygulamalarının başında ata mezarlarını ve evliya türbelerini ziyaret etmek gelmektedir. Bu türden kutsal kabul edilen mekânlara giden anne adayları genelde çocuk sahibi olmak için adak adar ve dilek tutarlar. Bu meyanda kutsiyet atfedilen bazı ağaçlara çaput bağlamak, baba veya evliya mezarları başında saçı saçmak ve kurban sunmak; çocuk dileyenlerin en yaygın uygulamaları arasında yer almaktadır. Kaynaklarda örneğin Dede Korkut hikayelerinde çocuk üzerine kurgulanmış anlatımlarda rastlandığı gibi eski Türk gelenekleri çerçevesinde çocuk sahibi olmak isteyenlerin, Tanrının rızasını kazanmak için açları doyurduğu, çıplakları giydirdiği ve ağzı dualı kişilerin dualarını aldığı ifade edilmektedir. Nitekim bazı destanlarımızda, çocuk sahibi olmak isteyenlerin elma ağacının dibinde yattıkları ya da elma bahçelerinin olduğu yerlerde yuvarlandıkları, kutlu pınar başlarında oturdukları ve kutlu kişi mezarlarını ziyaret ettikleri zikredilmektedir.⁵

İnsanlar zaman içerisinde, karşılaştığı sorunlar karşısında farklı bir takım tutum ve davranışlar geliştirmiş ve bunların arkasına sığınmak mecburiyetinde kalmışlardır. Nesilden nesile geçen bu tutum ve davranışlar toplumumuz içinde halk inanışları olarak karşımıza çıkmıştır. Bu halk inanışlarının en fazla görüldüğü durumlardan birisi de doğum öncesidir. Doğum öncesi halk inanışları henüz çocuk ana rahmine düşmeden önce başlamaktadır. Uluova yöresinde çocuğun olması ile ilgili uygulamalar gelin isteme olayıyla başlar. İstenilecek gelinin ailesinde veya geçmişinde kısır olanlar, çocuğu olmayanlar; çocuğu olup da yaşamayanlar varsa, bu gelinin istenmesine iyi bakılmamaktadır. Bunun sebebi istenilecek gelinin de kısır olacağı inanışının hâkim olmasıdır. Bu uygulamalar eskiye nazaran pek görülmemektedir.

Çocuğun olmasıyla ilgili inanışların bir diğeri de düğün sırasındadır. Düğün evinin çatısına veya evin yüksek bir yerine, düğün evini belli etmek için uzun bir sırığa ay yıldızlı bayrak asılır, bayrak düğün sonuna kadar dalgalandırılır. Gelin erkek evine getirilince, bayrağın sivri ucuna

³ Sami Kılıç, **Türk Halk İnanışlarında Yiyecek ve İçecekler**, Elazığ 2012, s. 18; Sedat Veyis Örnek, **Türk Halk Bilimi**, s. 131.

⁴ Sedat Veyis Örnek, **Geleneksel Kültürümüzde Çocuk**, Ankara 1979, s. 2.

⁵ Abdulkadir Kıyak, **Elazığ ve Yöresinde Ziyaret Yerleri**, Ankara 2012, s. 105-125.

kırmızı bir elma konur. Gelin evin avlusundan içeri girince bayrakta asılı olan elma evin büyüğü veya düğüne gelen ziyaretçiler tarafından silahla vurularak parçalanır. Daha önceden hazırlanmış olan; içinde şeker, buğday, darı, para ve elmanın olduğu çeşitli yiyecekler gelinin üzerine serpilir. Ayrıca gelin, evin avlusundan içeri girince; damat evin damında durarak gelinin kafasına bir elma atar. Damat elmayı gelinin kafasına isabet ettirir. Burada atılan elmayla, daha sonra olması muhtemel kısırlığın önüne geçilmiş olacağına inanılır⁶. Dolayısıyla burada ismi zikredilen elma ve ağacı, doğurganlığı sembolize etmektedir. Ayrıca gelin erkek evine getirildiğinde; erkek çocuğu olması için gelinin kucağına ve yatağına bir erkek çocuk verilir. Gelinin kucağına verilen çocuğun cinsiyeti ne ise doğacak ilk çocuğun cinsiyetinin de aynı olacağına inanılır. Burada gelinin kucağına verilen erkek çocuk, soyun devamını sağlamak, ailenin adını sürdürmek, baba ocağını tütürmek, mirasın dağılmasını önlemek ve insanlar arasındaki güç dengesini kurmada önemli bir unsur olarak görülür. Bilhassa erkeklerin savaşlarda kaybedilmesi sebebiyle evin, ocağın başsız kalmaması ve erkeğin, eve ekmek getiren bir statüde olması, erkek çocuğu önemli kılmaktadır. Uluova ve çevresinde, evlendikten belli bir süre sonra çocuğu olmayan çiftlerin çocuk sahibi olabilmeleri için başvurdukları yollardan biri türbe, yatır vb. yerleri ziyaret etmeleridir. Bu ziyarette yapılan uygulamaların başında; namaz kılmak, kurban kesmek, dua etmek ve dilekte bulunma gelir. Bu ziyaret yerlerinden halkın en çok tercih ettikleri yerler ise bölgede bulunan ziyaret yerleri ve Harput'ta bulunan evliyaların mezarları ziyaret edilir. Bu minvalde özellikle Murat Baba ve Üryan Baba türbelerinin ön plana çıktığını söylemek mümkündür.⁷ Çocuğu olmayan kadınların ebeğümeci denilen bir otun haşlanarak kadının karnına bağlanması veya nefesi kuvvetli bir hocaya gidilerek muska yazılması, belirli ot süt karıştırılarak buharına oturtulması uygulamalarına rastlanmaktadır.⁸

Uluova yöresinde insanların ani ve şiddetli bir şekilde korkmaları, kız ve erkek çocukların küçük yaşlarda ağır bir şeyler kaldırmaları neticesinde çocuklarının olmayacağına inanılır. Bölgede çocuğunu devamlı düşüren veya çocukları devamlı küçük yaşta ölen kadınların beddua aldıklarından dolayı veya cin çarpması sonucu bu sorunla karşı karşıya kaldıklarına inanılmaktadır.⁹ Bilindiği üzere kadının hamile olduğu adet kesilmesinden, bazı bedeni rahatsızlıklardan ve karnının büyümesinden anlaşılır. Kadın doktora başvurarak hamile kalıp kalmadığını kesin olarak öğrenebilir. Yörede çocuk bekleyen bir kadına “*hamile, gebe, yüklü, karnı burnunda, iki canlı, bebek bekliyor, dolu*” gibi isimler verilir. Bunun yanı sıra “*hasta ya da hasta kadın*” şeklinde tanımlamalarda söz konusudur. Nitekim hamilelik boyunca veya doğum esnasında karşılaşılan kişiler tarafından “*Allah kurtarsın, Allah bir nefeste kurtarsın, Allah bir avazda kurtarsın*” gibi dualar esas itibarıyla bu olayın bir nevi hastalık biçiminde algılanmasından ve zorlu bir sürecin olumlu neticelenmesi için bir yakarış olduğunu söylemek mümkündür.¹⁰

Yörede kadının hamile kaldığı anlaşıldıktan sonra toplumdaki değeri artar ve kendisine daha fazla önem verilir. Durum öncelikle kadının annesine bildirilir. Kocasına gizlice söylenir. Bu tür

⁶ Rıfat Araz, **Harput'ta Eski Türk İnançları ve Halk Hekimliği**, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayını No: 108, Ankara 1995, s. 90.

⁷ Kıyak, **Elazığ ve Yöresinde Ziyaret Yerleri**, s. 75-76

⁸ Nazife Yıldırım, 1965/Tadım ; Zübeyde Buytoz 1973/ Ballica

⁹ Firdevs Karataş, 1951, Şahsuvar Köyü: Kıymet Erol, 1955, Sarıyakup Köyü

¹⁰ Güler Şirin, 1957, Şahsuvar Köyü; Zübeyde Aktaş, 1970, Yalnız Köyü: Mürüvet Vural, 1951, Yedigöze Köyü

konular eskiden açık olarak söylenmez; gizli tutulurdu.¹¹ Son yıllarda bu durum değişmiştir. Hamilelik döneminde kadının düşük yapmaması için kadın koruma altına alınır ve kendisi de bazı şeylerden korunur. Özellikle düşük yapan kadınlar için doğum öncesi bir takım tedbirler alınır. Bu kadınlar doktor kontrolüne alınır. Ayrıca ağır yük kaldırmaz, yüksekte atlatılmaz, halı-kilim gibi şeyler silkeletilmez, yükseğe uzandırılmaz, merdivenden yavaşça indirilir, ilk ve son ayda fazla iş yaptırılmaz.¹² Nitekim yaygın halk inanışlarına baktığımızda hamile kadının genellikle bir takım kısıtlamalarla karşı karşıya kaldığı görülmektedir. Kadının hamileliği sırasında baktığı, yediği, içtiği ve yaptıklarıyla dünyaya getireceği çocuk arasında bir ilişki olacağı endişesinden dolayı bazı olaylara karşı tedbirler alınmıştır.¹³ Hamile kadının karnındaki çocuğun şekillenmeye başladığı dönemde, dışarıdan gelebilecek herhangi bir şeyin çocuk üzerinde etkili olacağı inancı yaygındır. Bu çerçevede Uluova yöresinde hamile kadınların karanlık çöktükten sonra tek başlarına dışarıya çıkmamaları, evin içerisinde ve dışında dikkatli hareket etmeleri, kaynamış suyu ve kor halindeki ateşi, gelişi-güzel yerlere dökmemeleri gerektiği tembih edilir.¹⁴

Uluova yöresindeki halk, karanlık bastıktan sonra “yerlerin ve göklerin mühürlendiğine” inanır. Yerin ve göğün mühürlenmesi, yapılacak bazı eylemlerin veya işlerin yapılmaması ya da gündüz saatlerine ertelenmesi anlamı taşımaktadır. Bu yüzden güneş battıktan sonra bazı olumsuzlukların meydana gelebileceğine olan inancıya bağlı olarak özellikle gece saatlerinde çok daha dikkatli olunması gerekir. Çünkü bir takım gizli güçlerin veya gözle görülmeyen varlıkların anne adayına ve doğacak çocuğa zarar verme ihtimalinin olduğu düşünülmektedir. Bunu önlemek için hamile kadının yanında üzerlik ve tütsü yakılır, ortaya çıkan dumanın ve tütsü kokusunun kadının üstüne başına sinmesi sağlanır. Böylece hamile kadının ve çocuğun korunacağına inanılır.¹⁵

Yörede hamile kadının köpek, yılan, akrep veya ürkütücü bir şey görürse çocuğunun düşeceği; onun rüyasında korkması halinde ise doğacak olan çocuğu etkileneceği inancı mevcuttur. Bu nedenle hamile bir kadının rüyasında korkmaması için yastığının altına Kur'an ve dua kitapları konulur. Hamile kadın özellikle mezarlığa götürülmez; ölü bir insana bakmasına izin verilmez. Çünkü doğacak olan çocuğun halsiz kalacağına ve yüzünün sarı kesileceğine inanılır. Ayrıca kadının hamileliği süresince, dünyaya gelecek olan çocuğun ömrünün uzun olması için kendi saçını kestirmez ve dişini çekmez.¹⁶

Uluova yöresinde, hamilelik döneminde evli çiftler ve aileleri özellikle yatırları, baba ve evliya türbelerini ziyaret geleneğini sürdürmektedir. Söz konusu gelenek halk inanışları açısından önemli bir yere sahiptir. Bu çerçevede gebe olan kadın, türbe ziyaretine gittiğinde eliyle herhangi bir yere veya herhangi bir şeye dokunmaz. Şayet dokunursa elini vücuduna sürmez. Aksi halde vücudunun neresine dokunmuşsa çocuğun vücudunda, o bölgede “ziyaret beni” olarak adlandırılan; siyah veya kırmızı lekelerin oluşacağına inanılır. Mülakat yaptığımız kadınların hemen hemen hepsinin bu olaya dikkat çekmesi, en yakınlarından örnekler vermeleri

¹¹ Nuray Günaylı, 1968, Yedigöze Köyü: Fatma Yalçın 1956, Gedikolu Köyü

¹² Hanım Çimen, 1960, Tadım Köyü: Fatma Işık, 1965, Koçkale Köyü

¹³ Naciye Güneş, 1947, Korucu Köyü: Aysel Şanlı, 1948, Elmapınarı Köyü

¹⁴ Hülya Tunç, 1965, Yukarı İçme Köyü

¹⁵ Tayyibe Karakaş, 1944, Sarıkamış Köyü

¹⁶ Songül Turhan, 1968, Kuyulu Köyü: Gülay Polat, 1953, Akçakiraz :Pakize Aydın,1939, Gedikolu Köyü

oldukça dikkat çekmektedir. Bu noktada örnek veren kadınların bir de uyarıda bulunduklarını ifade etmemiz gerekir. Şöyle ki; geleneklerimize göre dua ederken ellerimizi avuç ayası yukarı gelecek şekilde tutar, dua bittikten sonra iki elimizi yüzümüze süreriz. Bu her türlü dua ve çeşitli ritüelleriden sonra tekrarlanan çok yaygın bir adettir. Bu minvalde yatır ziyaretinde bulunan gebe kadınların; dua ettikten sonra özellikle söz konusu yaygın adetten, yani elleri yüze sürme eyleminden, mutlaka uzak durmaları tembihlenmektedir. Aksi halde doğacak çocuğun yüzünde istenmeyen büyüklükte bir leke olabilir. Hatta hamile kadınların evliya mezarlarını tek başına ziyaret etmemeleri, gideceklerse bu tür bir eylemi engelleyecek dikkatli bir yakını ile gitmelerini de tavsiye edilmektedir.¹⁷

Yörede hamile kadının ayna karşısında süslenmesi halinde çocuğun güzel olacağına, hamileliği sırasında kime dikkatli bir şekilde bakarsa doğacak çocuğun o kişiye daha çok benzeyeceğine inanılır. Bu yüzden hamile kadın, hamileliği boyunca güzel huylu ve güzel yüzlü insanlara bakmaya gayret eder. Kötü huylu, çirkin, sakat ve hasta insanlardan uzak durmaya çalışır ve onlara bakmaz. Kadın, hamileliği sırasında bir hayvana bile dikkatli bakacak olursa doğacak çocuğun bir yönüyle baktığı hayvana benzeyeceğine inanılır.¹⁸ Doğan çocuğun dudaklarında her hangi bir yarık olursa; halk arasında “yarık dudaklı”, “yarık damaklı” veya “tavşan dudaklı” gibi isimler verilmesinin sebebi; kadının hamileliğinde tavşan eti yediği veya tavşana baktığı için çocuğun dudağının böyle olduğuna inanılır. Eğer hamileliğinde balıketi yerse doğacak çocuğun ağız yapısının balık ağzına benzeyeceğine inanılır.¹⁹ Hamilelikte kadının sakız çiğnemesi de uygun görülmez. Çünkü çocuğun sümüklü olacağına inanılır. Ayrıca hamile kadınların hamilelikte toprak yedikleri görülür. Toprağın yenmesiyle çocuğun toprak gibi sağlam ve alçakgönüllü olacağına inanılır.²⁰ Hamile kadın Ay’a çok bakarsa ve ayvayı çokça yerse doğacak çocuğun güzel olacağı inanışı vardır. Bazı kadınlar doğacak çocukları gamzeli olsun diye ayva yediklerini veya böyle yapanların çocuklarının gamzeli olduğu inancını dile getirdiler. Hamilelik döneminde aşeren kadının, canının istediği şeyin tadına bakması; aksi halde çocukta bir zarara sebep olacağı inancı Uluova yöresinde de oldukça yaygındır.²¹ Nitekim aşerme deyiminin aslı, “yiyeceklerden tiksime” anlamına gelen “aş yerme”dir. Aş yerme deyimini zamanla anlam kaymasına uğramış ve “hamile kadının bazı yiyecekleri canının çekmesi, onları tatmak istemesi” anlamında aşermeye dönüşmüştür”. Türkiye’nin pek çok bölgesinde olduğu gibi Uluova yöresinde de aşerme döneminde hamile kadının canının çektiği yiyecek ile doğacak çocuğun cinsiyeti arasında bir ilişkinin olduğu inancına rastlanmaktadır. Hamile kadın ekşi yiyecekleri aşerse kız, tatlı şeyleri aşerse erkek çocuğu doğuracağına inanılır. Bununla ilgili olarak halk arasında: “Ye ekşiyi doğur Ayşe’yi; ye tatlıyı doğur atlıyı” gibi ifadeler kullanılmaktadır. Özellikle bal, süt, yumurta; sebze, meyve ve tatlı gıdaların yenmesi tavsiye edilir.²² Hamile bir kadın, çalıntı bir yiyecek yerse dünyaya getireceği çocuğun ileride hırsızlık yapacağına inanılır ayrıca hamile kadınların maydanoz nane gibi bitkilerin yememesi içilmemesi gerekir bu gibi bitkiler çocuğun düşmesine sebep olabilir.²³

¹⁷ Emine Altan 1939, Şahsuvar Köyü: Miyase Gülcemal, 1950, Yolistü Köyü

¹⁸ Nesrin Ceyhan 1971, Kuyulu Köyü : Aygün Karakaya, 1967, Aşağı İçme :Nebahat Yavuz, 1967, MollaKöy Köyü

¹⁹ Ece Şahin, 1941, Gedikyolu Köyü: Fatma Çakabay, 1947, Korucu Köyü

²⁰ Güllü Tan, 1957, Sarıyakup Köyü; Özgül Arslan 1968, Tadım Köyü

²¹ Fethiye Taş, 1938, Yurtbaşı Köyü; Semahat Mutlu, 1963, Aşağı İçme Köyü

²² Firdevs Bıyıklı, 1939, Konakalmaz Köyü; Naciye Güneş, 1947, Korucu Köyü

²³ Muhlise Parlak, 1940, Şahsuvar Köyü

Hamile kadınların doğuracağı çocuğun cinsiyeti hakkında, yörede çeşitli tahminler yapılmaktadır. Hamile bir kadın, eğer rüyasında armut görmüşse erkek çocuk, elma görmüş ise kız çocuk sahibi olacağına inanılır. Rüyada görülen bıçak, salatalık ve kabak erkek çocuğa; bilezik ve boncuk ise kız çocuğa yorumlanır.²⁴ Çocuk, hamile kadının karnının sağ tarafında başını vurursa erkek; şayet karnın sol tarafında başını vurursa kız olacağına inanılır. Kadın hamileliği sırasında çok halsizlik hissederse, doğacak çocuğun kız olacağına inanılır. Kadın hamilelik döneminde, diğer dönemlerden daha güzel olursa erkek; çirkin olursa kız çocuğu doğuracağına inanılır.²⁵ Doğumu yaklaşan anne adayının canı tatlı şeyler yemek isterse erkek çocuk; şayet canı ekşi şeyler yemek isterse kız çocuğu olacağına inanılır. Hamile kadının, kalça ve karın kısmının geniş olması halinde kız çocuğuna; kalça kısmının pek belli etmemesi halinde erkek çocuğu doğuracağına işaret sayılır. Hamile bir kadının, hamileliğinin ileriki dönemlerinde göbeğinin üzerinde şişkinlik varsa ve bu şişkinlik ileriye doğru ise çocuğun erkek olacağına inanılır. Eğer hamile kadının karnı bütün olarak şişkin ve oval bir hal alırsa doğacak çocuğun kız olacağına inanılır.²⁶

Uluova yöresinde çocuk evin neşesi, dünyanın en güzel meyvesi olarak görülür. Bu sebepten çocuk Allah'ın bahsettiği en önemli nimetlerden biri olarak kabul edilir. Dolayısıyla çocuğun düşürülmesine ya da kürtaja katiyen rıza gösterilmez ve bu eylemler ayrıca günah olduğundan uzak durulur. Ancak hastalık, fakirlik ve çok çocuk sahibi olmak gibi nedenlerden dolayı çocuğu düşürmek isteyen kadınlar da yok değildir. Bazı anne adaylarının ağır bir şeyler kaldırarak veya yüksekçe bir yere çıkıp atlayarak çocuk düşürmeye çalıştıkları anlatılmaktadır.²⁷

Uluova yöresinde, doğum yaklaşınca çocuk için çeşitli hazırlıklar yapılır. Ailenin maddi durumu bu noktada önem arz eder. Her aile kendi durumuna göre çocuk için kıyafet, beşik, kundak hazırlar; imkânlar ölçüsünde bir oda tanzim etmeye çalışır. Mülakatlarda eskiden beşik alamayacak durumda olanların ise yakınlarından ödünç beşik aldıkları ve çocuk büyüyünce iade ettikleri ifade edildi.²⁸

2. Elazığ İli Uluova Yöresinde Doğum Esnasındaki Halk İnanışları

Elazığ İli Uluova yöresinde doğum sırasındaki halk inanışları, esas itibariyle geleneksel Türk halk kültüründeki inanç ve uygulamalarla neredeyse aynıdır. Elbette bazı noktalarda özellikle Elazığ ve çevresinde görülen farklılıkları bünyesinde barındırmaktadır. Bilindiği üzere doğum, varoluşsal bir olgu içerisindeki mucizelere insanoğlunun bizzat iştirak ederek şahit olmasıdır. Bu olağanüstü mesele başından sonuna kadar çeşitli zorluklarla birlikte mutluluklara vesile olmaktadır. Nitekim doğumu bekleyenler için bu olay bir sevinç ve gurur vesilesidir. Çünkü her şeyden habersiz olarak doğan çocuk, anne için hem dokuz ay boyunca çeşitli zorluk ve meşakkatin son bulması; hem de annelik gibi ulvi bir mertebeye ulaşmanın müjdecisidir. Baba adayı için baba olmanın verdiği gurur; içinde bulunduğu toplumda kabul görmenin vesilesidir. Çocuk herkes için yeni bir umut, büyük bir aile olma yolunda atılan ilk adımdır. Çocuk sahibi olmak soyun devamı, ocağın tütmesi, kısırlık gibi korkuların son bulması ve geleceğe umutla

²⁴ Zabite Ural, 1950, Konakalmaz Köyü; Fatma Yalçın, 1956, Gedikyolu Köyü

²⁵ Fahriye Kavuran, 1960, Kuyulu Köyü; Türkan Rençber, 1934, Gözebaşı Köyü

²⁶ Tayyibe Karakaş, 1944, Sarıkamış Köyü; Fikriye Efe, 1966, Koçkale Köyü

²⁷ Nazmiye Gül, 1958, Şahsuvar Köyü; Sema Kaya, 1970, Koçkale Köyü; Naile Aygün, 1956, Konakalmaz Köyü

²⁸ Nesrin Ceyhan, 1971, Kuyulu Köyü; Firdevs Bıyıklı, 1939, Konakalmaz Köyü

bakabilmenin vesilesidir. ²⁹ Doğum olayı meşakkatli bir durum olduğu için doğum yapacak kadın, doğacak çocuk ve doğum olayı ile ilgili olan herkes sıkıntılı bir süreçten geçer. Doğum sürecinin kusursuz olması için herkes elinden gelenin en iyisini yapmaya çalışır.³⁰

Uluova yöresinde hamile bir kadının doğumu yaklaşıncı imkanlar dahilinde hastaneye kontrol için aralıklarla götürülür. Doğum olayının sağlıklı bir şekilde yapılabilmesi için genellikle tam teşekküllü bir hastane tercih edilmektedir. Eskiden buna fırsatı olmayan ve kırsal kesimlerde yaşayan insanlar da kendi evlerinde, tecrübeli ve yaşlı bir kadın tarafından doğumu yapılmaktaydı. Doğum olayıyla ilgilenen bu kadına Anadolu'nun birçok yerinde olduğu gibi Uluova yöresinde “ebe” denilmektedir.³¹ Doğum eğer evde yapılacaksa ebe kadın eve çağrılır. Bazı kadınlar hiç kimseye ihtiyaç duymadan kendi başlarına doğum yaparlar. Evde yapılan doğum geleneksel yöntemlerle gerçekleştirilir. Doğum sırasında kadının ve erkeğin bayan akrabaları doğuma yardımcı olurlar. Doğum esnasında erkekler ve yaşlı büyük çocuklar evden uzaklaştırılır.³² Hamile kadının sancısı çok olduğu zaman kimseye söylenmez. Eğer sancı duyulursa doğumun zorlaşacağına, uzayacağına ve sancının artacağına inanılır. Hamile kadının sancıları başlayınca, doğumu yaptıracak ebe kadın tarafından muayene edilir. Çocuğun eğri veya doğru gelip gelmediğine bakar. Yöre halkına göre bebek, koldan gelirse eğri; baştan gelirse doğru demektir. Doğum esnasında bebek ters gelirse veya doğum zor olursa gebe kadın odada gezdirilir. Doğum yapacak kadına sık sık yürüyüş yaptırılır; beli ve karnı ovulur, ayrıca sıcak su ile banyo yaptırılır. Battaniye ve yorgan gibi şeylere sarılır. Doğumun kolay olabilmesi için hamile kadının yakınları, fakirlere sadaka verir; herkesten dua istenir. Ayrıca doğumun kolay olması için hamile kadına doğuma yakın hafif şeyler, tuzsuz ve acısız yemekler yedirilir. Anne adayının saç örgüleri çözülür, doğum sırasında kolay doğum yapmış kadınlar, doğum odasına alınır. Ancak günümüzde hastane ve sağlık hizmetleri iyi durumda olduğu için doğumların büyük bir oranı hastanelerde gerçekleşmektedir.³³

3. Elazığ İli Uluova Yöresinde Doğum Sonrası Halk İnanışları

Elazığ İli Uluova yöresinde doğum sonrası halk inanışları, Anadolu'nun her köşesinde olduğu gibi sadece hamilelik dönemi değil doğum hadisesi ve sonrası ne kadar önemli ise bu yörede de o derece önemlidir. Zira yeni doğan çocuk, korunmaya, beslenmeye ve büyütülmeye muhtaçtır. Çocuğun tüm ihtiyaçlarını annesi ve ailesi karşılamakla yükümlüdür. Aile söz konusu temel ihtiyaçların karşılanmasının yanında inanışa dayalı bazı kurallara uymak ve bir takım pratikleri uygulamak mecburiyetindedir.

Uluova yöresinde doğum, yeni bir başlangıç sayılmakta ve doğum sayesinde bütün olumsuzlukların gitmesi; eski ve kötü olan şeylerin son bulması amacıyla yeni bir hayata, temiz bir sayfayla başlamaktır. Bu yüzden kadın, doğum yaptıktan sonra, önceden hazırlanmış olan özel yatağa yatırılır. Bu yatağın temiz ve yeni olmasına dikkat edilir. Bunun nedeni ise muhtemel olumsuzlukların yeni doğan çocuğu etkilememesidir. Yöredeki bazı köylerde yatağın renginin beyaz veya yeşil tonlarında olmasının önemli olduğu vurgulandı. Bununla birlikte yeni doğum yapan kadının bulunduğu yere süpürge, soğan ve sarımsak asılır. Ayrıca lohusa kadının

²⁹ Hasan Ayaz, 1957, Yalnız Köyü; Veli Başbaydar, 1968, Yünlüce Köyü

³⁰ İbrahim Tan, 1956, Sarıyakup Köyü; Naci Meşe, 1953, Tadım Köyü

³¹ Asiye Özcan 1945, Mollaköy Köyü; Safiye Ergün 1966, Aşağı İçme Köyü

³² Fahriye Kavuran, 1960, Kuyulu Köyü; Fethiye Taş, 1938, Yurtbaşı Köyü

³³ Huriye Aydın, 1938, Şahsuvar Köyü; Müzeyyen Çak, 1963, Ballica Köyü; Hamide Güler, 1969, Ürünveren Köyü

yastığının altına muska, ekmek, çuvaldız ve mendil konulur. Bu uygulamalar özü itibariyle “*al basması*” ya da “*al karış*”ı inancı ile doğrudan ilişkilidir.³⁴

Çocuğun doğumu, ailesi için çok önemli bir muştudur. Çocuk doğduktan sonra doğumu yaptıran ebe kadın, eğer o müsait değilse akrabalarından biri doğumun iyi geçtiğini ve çocuğun cinsiyetini babasına ve yakınlarına bildirmek için dışarı çıkar ve babadan “*müjde verme*” denilen bahşisi ister. Bahşis sözünü alan kadın, çocuğun cinsiyetini söyler. Muştu karşısında baba müjdeciyi hediyesini verir. Bu hediye genelde para, elbise, koyun, keçi, altın vesaire cinsinden olup; miktarı ailenin mali durumuna göre değişiklik gösterir. Bazen de müjde verilirken, aile de daha önce doğan çocuklar kız ise doğacak çocuğun erkek olması istenir. Bu durumda eğer erkek çocuk müjdesi verilirse alınan bahşisin miktarı artabilir. Bunun tam aksine erkek çocukları var ve kız çocuk bekleniyorsa yine bolca bahşis verilir.³⁵ Uluova yöresinde, son yıllardaki uygulamalara bakıldığında, kız ve erkek çocuk ayrımının eskiden olduğu kadar kıymetli olmadığını söylemek mümkündür.

Uluova yöresinde sağlıklı bir şekilde doğmuş olan çocuğun göbek bağı, bıçak veya makasla göbekten dört parmak üstten kesildikten sonra “*ebe*” tarafından tuzlanarak bağlanır. Eskiden yörede çocuk doğduktan ve göbeği kesildikten sonra çocuğun bütün vücudunun tuzlandığı ifade edildi. Bu uygulamanın ise özellikle kokmaması, terlememesi ve pişmemesi için yapıldığı zikredildi. Çocuk tuzlama işlemi bittikten hemen sonra yıkanır. Genelde çocuk, yaz mevsiminde doğmuşsa hemen her gün yıkanır; eğer kışın dünyaya gelmişse havalar soğuk olduğu için belirli günlerde ve imkânlar nispetinde yıkanır. Çocuğu yıkama işi kırk gün devam eder.³⁶

Yörede doğan çocukların göbek bağı le ilgili bazı pratikler vardır. Yeni doğan kız veya erkek çocukların göbek bağı, çocuklar ileriki hayatlarında kendileri, aileleri ve yaşadıkları toplum için akıllı, okumuş faydalı birer birey olsunlar diye okul bahçesine veya cami avlusuna uygun bir yere gömülür. Bazı aileler çocuklarının ileride olmasını istedikleri bir meslek gurubuna ait mekânlara, örneğin doktor olması niyetiyle hastane bahçesine, idareci olması maksadıyla kamu kurumlarına ait bir mekâna ya da kutsal sayılan bir yere göbek bağını gömdükleri sıklıkla rastlanan uygulamalar arasında sayılır.³⁷

Göbeği kesilen ve tuzlanan ve tuzlandıktan sonra suyla yıkanan çocuk kundağa sarılır. Bunun için temiz bir yere önceden hazırlanmış büyükçe bir bez serilir. Daha sonra bunun üzerine ara bezi serilir. Bunun üzerine de hafifçe ısıtılmış özel bir toprak: “*Kundak toprağı*” konur. Yörede bu toprağa “*höllük*” adı verilir. Bu toprağın üzerine çocuğa zarar vermemesi ve toprağın çok ıslanmaması için küçük bir bez konur. Çocuğun başı dışarıda kalacak şekilde baştan ayağa kadar, bütün vücudu bu kundakla sarılır. Çocuğun kundağa sarılmasındaki gaye, çocuğun bütün vücudunu soğuktan, eklem yerlerindeki çıkıklardan korumak ve çocuk kucağa alınırken rahat tutulabilmesini sağlamak içindir. Ayrıca kundağa sarılan çocuğun “*kambur, eğik bacaklı*” olmayacağına; uzun boylu ve dik duruşlu olacağına inanılır. Ayrıca bebeğin altı bağlanırken göbek kısmına, “*göbeklik*” konur. Bunun sebebi de kesilen göbek bağına zedelenmesini önlemek içindir. Kundağa konulduktan sonra çocuğun başı güzel görünümlü ve yuvarlak olsun

³⁴ Hadice Akbaş, 1954, Ürünveren Köyü; Atike Ayaz, 1956, Yalnız Köyü; Kıymet Erol, 1955, Sarıyakup Köyü

³⁵ Zabite Ural, 1950, Konakalmaz Köyü; Nazmiye Sarptaş, 1958, İçme; Maviye Ateşoğlu, 1960, Elmapınarı Köyü

³⁶ Emine Ökmen, 1972, Yedigöze Köyü; Cahide Coşkun, 1961, Ürünveren Köyü

³⁷ Hanım Çimen, 1960, Tadım Köyü; Nazife Yıldırım, 1965, Tadım Köyü

diye yazma veya yöredeki tabirle “*tülbent*” sarılır. Çocuğun başının arka kısmı çıkıntılı olmasın diye kafasının altına hafifçe sert olan karton, ince bir tahta parçası gibi şeyler konur. Çoğun başı tülbentle bağlanır ki başı yamuk olmasın. Çocuğun büyüyünce halk arasında, “*kepçe kulak, sivri kulak* veya *yapışık kulak*” gibi, kulakta meydana gelebilecek şekil bozukluklarına engel olmak için; çocuk yatırılırken kulaklarının konumuna dikkat edilir. Ayrıca yeni doğan çocuğun, büyüdüğünde korkak olmaması için yastığının altına “*bıçak, ekmek, mushaf*” konur.³⁸

Uluova yöresinde mülakat yapılan bazı kişiler, eskiden çocuk doğduktan sonra beş ezan vakti geçmeden çocuğa meme verilmediği ifade ettiler. Meme yerine çocuğun, büyüdüğünde zekâsı iyi olsun diye ağzına pekmez sürülürdü aktarıldı. Özellikle bal kullanılmadığını çünkü balı yiyen çocuğun lal veya kekeme olmasından korktuklarını dile getirdiler. Günümüzde bu tür uygulamaların çok nadir olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim anne sütünün ne kadar önemli bir besin olduğunu artık herkes bilmektedir. Doğumdan hemen sonra ve ilk altı ay anne sütünden başka bir besin çocuğa verilmez. Anne, çocuğuna kendisinde barındırdığı özellikleri, sütü yoluyla aktarmaktadır. Anne sütüyle büyüyen çocukların, güçlü, zeki, iyi huylu ve sağlıklı olacağına inanılır. Dolayısıyla anne, çocuğunu emzirdiği dönemde yediği ve içtiği şeylerin helalinden olmasına önem verir. Çünkü çocuğun içtiği anne sütü kişiliğinin oluşmasında son derece önemlidir. Eğer anne haram bir şeyle beslenir ve sütünü çocuğa verirse çocuğun ileride hırsız olacağına, söz dinlemeyeceğine, kötü işlerle iştigal edeceğine inanılır. Bebekler ağladıklarında avutmak için boş meme verilirse, bu çocukların ileriki hayatlarında yalancı olacaklarına inanılır. Annenin sütü az olursa, ek olarak ya mama ya koyun ya da inek sütü verilir. Yöredeki bazı köylerde süt kardeşliği geleneği sürdürülse de özellikle süt kardeşliğinin ileride sıkıntı çıkarmaması için mümkün mertebe uzak durulur.³⁹

Yörede çocuğu yaşamayanların çocuğun muhafazası için aldıkları bazı tedbirler vardır. Örneğin, çocuğu yaşamayan bazı ailelerin, çocuğun kendilerine ait olmadığı izlenimi vermeye çalışırlar. Bunun için çocuğa “*yedi yamalı fistan*” giydirilir. Aile yedi kapıdan yedi parça bez alır, bu bezlerden yedi yamalı elbise diker ve çocuğa giydirir. Böylece çocuğa zarar verecek olan kötücül güçler; çocuğun hangi aileye ait olduğunu bilemeyeceği için ona zarar veremeyeceğine inanılır. Bu uygulama çocuk yedi yaşına gelene kadar sürdürülür.⁴⁰

Doğum olayından sonra hayata gözlerini yeni açan bebeği bekleyen en önemli merhale; çocuğun korunmasını, hayatı boyunca karakterini, geleceğini ve ileriki hayatındaki başarısını etkileyecek olan isimlerin çocuğa verilmesidir. Çocuğa konulan isim gelişigüzel seçilmez. Bundan dolayı Uluova yöresinde çocuğun doğduğu “*belli mevsim, ay, vakit, gün ve gecelere*” ilişkin adlara rastlanılmaktadır. Yörede yaşamış veya metfun bulunan “*şehit, asker, paşa, âlim, ulu kişilere, atalara, kendisine hayranlık ve şükran duyulan kişilere*” ait adlara rastlanır.⁴¹ Bunun yanında çocuğun doğduğu yer; doğduğu sıradaki hadiseler, ailenin maddi durumu, çocuğun babasının aile içindeki sosyal statüsü; gök ve ilgili adlara; sosyal hayatın içinde bazı

³⁸ Mürüvet Özcan, 1925, Mollaköy Köyü; Güler Polat, 1953, Akçakiraz; Fatma Çakmak, 1964, Dereboğazi Köyü

³⁹ Güllü Kama, 1940, Elmapınarı Köyü; Miyase Gülcemal, 1950, Yolüstü Köyü; Nuray Gömayıcı, 1968, Yedigöze Köyü

⁴⁰ Firdes Karataş, 1951, Şahsuvar Köyü

⁴¹ Hamide Güler, 1969, Ürünveren Köyü; Safiye Ergün, 1966, Aşağı İçme; Tayyibe Karakaş, 1944, Sarıkamış Köyü

sebeplere bağlı olan hadiselerle ilgili adlara; moda, kültür değişimleri ve çocuğu kötü ruhların fenalıklarından korumak için verilen adlara rastlanmaktadır.⁴²

Uluova yöresindeki bazı köylerde doğan çocuğa hemen isim verilirken bazen de ilk üç gün isim konulmadığı görülmektedir. Genellikle isim, anne ve baba adayları tarafından doğum olayı olmadan önce hazırlanmıştır. Yine de isim konusunda büyüklerin görüşü alınmaya çalışılır. Eğer isim üzerinde bir uzlaşa sağlanırsa çocuğun ismi hemen konur. Lakin aile büyüğünün teklif ettiği isim, anne ve babanın belirlediği isimden farklı olursa, burada devreye genellikle göbek bağı kesilirken konulan; halk arasında “*göbek adı*” olarak bilinen isim verilir. Çoğunlukla kutsal kitaplarda geçen adlar; aile büyüklerinin: anne, baba, dede, ninenin isimleri konulur. Bu isimler resmi kayıtta geçtiği gibi; kayda geçmeden de çocukların anne ve babaları, akrabaları ve yakınları tarafından kullanılır. Genellikle kimsenin gönlü kırılmasın diye, çocuğa hem “*göbek adı*” hem de “*gerçek adı*” verilir ve böyle hitap edilir. Yöredeki bazı köylerde isim verilirken, ismi verilmek istenen kişi sağ ise bu durumun ertelendiği, özellikle akrabalarından yakın zamanda ölmüş veya aile için değer atfeden ölmüş bir büyüğün adının verilmesi önemsenmektedir.⁴³

Yörede çocuğa isim verilirken çevrede dindar olarak bilinen bir kişi, cami imamı veya evin büyüğü; abdest alır ve çocuğu kucağına alarak isim verme işlemine başlar. İlk önce çocuğun sağ kulağına “*ezan*” okunur, bu arada çocuk erkek ise “*göbek adı*”, “*Muhammed Mustafa*” diye; kız ise “*Fatma*” diye seslenir. Daha sonra da çocuğun asıl ismini normal bir ses tonuyla üç defa söyler; daha sonra sol kulağına “*kamel*” okur, ardından yine çocuğun ismini üç defa söyleyerek en sonunda kısa bir dua yapar ve “*ad verme*” merasimi sona ermiş olur.⁴⁴

Uluova yöresinde, aileden ve yakın akrabalarından genç yaşta veya talihsiz bir şekilde hayatını kaybeden bir kişinin adı; yeni doğan çocuğa verilerek ölen kişinin adının yaşatılacağına inanılır. Aileler, sağ olarak doğduktan sonra ölen çocuklarının isimlerini, sonraki çocukları da aynı cinsiyette olursa; ona verirler. Böylelikle bu çocuklarının yaşayacağına inanırlar. Ayrıca sürekli hastalanan, huzursuzluk çıkaran, çok ağlayan; aynı zamanda doğmuş olmalarına rağmen çelimsiz ve iflah olmayan çocuklarla; yürüme çağına geldiği halde yürümede sorun yaşayan çocukların adları, kendilerine ağır geldiği inancı ile tamamen değiştirilir. Yeni adından dolayı sıkıntılar yaşanacaksa, çocuğun mevcut adı, yöreye has bir ağız özelliğine büründürülerek “*Firdevs* ise *Fidoş*, *Fatma* ise *Fatoş*, *Emine* ise *Emoş*, *İbrahim* ise *İboş*, *Mehmet* ise *Mamoş* diye çağrılır.⁴⁵

Ülkemizin çoğu yerinde olduğu gibi Uluova yöresinde çocuğu olduğu halde yaşamayan anne-baba kendi adlarını çocuklarına verirler. Çocuk kız olursa annenin, erkek olursa babanın adı verilir. Böylelikle çocuğun yaşı itibarı ile büyük birisi olarak algılanmasına vesile olacağına ve yaşayacağına inanılır.⁴⁶ Ad koyma merasimlerinde öncelikli olan bir diğer hususta belli gün, ay, mevsim ve gecelerle ilgili adlara rastlanır. Cuma günü doğan çocuklara, “*Cuma*, *Cumali*”; Ramazan ayında doğan çocuklara “*Oruç*, *Ramazan*”, Kadir gecesinde doğan çocuklara, “*Kadir*,

⁴² Ayişe Aygün, 1939, Konakalmaz Köyü; İnci Dünder, 1961, Korucu Köyü; Türkan Rençber, 1934, Gözebaşı Köyü

⁴³ Sevim Gökder, 1955, Şahsuvar Köyü; Muhlise Parlakdemir, 1940, Şahsuvar Köyü; Zabite Ural, 1950, Konakalmaz Köyü

⁴⁴ Tekçe Çetindağ, 1938, Akçakiraz; Ali Özcan, 1951, Mollaköy Köyü; Faik Üstündağ, 1937, Yukarı İçme Köyü

⁴⁵ Pakize Aydın, 1939, Gedikyolu Köyü; Ramazan Işık, 1957, Koçkale Köyü; Cihan Çınar, 1964, Yolüstü Köyü

⁴⁶ Nurettin sever, 1941, Gedikyolu Köyü; Mustafa Sönmez, 1931, Gözebaşı Köyü; Şahabettin Bayram, 1946, Korucu Köyü

Kadriye, Abdulkadir, Leyla” ; Kandil geceleri doğan çocuklara, “Miraç, Mevlüt, Mevlüde, Berat”; Arife günü doğan çocuklara, “Arif, Arife”; Hac zamanında dünyaya gelen çocuklara, “Hacı, Hacıali”; bayram günü doğan çocuklara, “Bayram, İsmail” adı verilebilmektedir. Seher ve şafak vakti doğanlara, “Seher, Şafak, Tan, Tanyeli, Taner, Tansu, Tankut, Tanju”; ilkbahar mevsiminde doğanlara “Bahar, Cemre, Yağmur, Filiz, Yeşim, Çiçek, Tomurcuk, Yaprak, Gül, Yasemin, Sümbül, Lale, Menekşe, Nergis” adı verilir. Yılın belirli aylarında doğanlara, “Nisan, Eylül, Kasım, Muharrem, Recep, Şaban, Ramazan, Şevval” gibi adlar verilir.⁴⁷

Doğum olayından birkaç gün geçtikten sonra, kadında ve çocukta herhangi bir hastalık ve sıkıntı söz konusu değilse; akrabaları, yakınları ve komşuları doğum ziyaretine giderler. Doğum ziyaretiyle, hem kadına ve ailesine, geçmiş olsun dilekleri sunulur ve hem de aileye katılan çocuk için “hayırlı olsun” ve “göz aydınlığına” gidilir. Doğum ziyaretine gidenler kadına ve çocuğa iyi niyet dileklerini şu sözlerle ifade ederler: “Allah hayırlı etsin, Allah bağışlasın, Allah nazardan saklasın, gözünüz aydın, analı babalı büyüsün, geçmiş olsun” ; aradaki muhabbeti pekiştirmek için de kadına takı, yiyecek ve giyecek; çocuk için de takı ve elbiseler götürürler. Bu ziyaretleşmeler genellikle doğum yapan aileler tarafından beklenmekte, ziyaretçiler için de bir borç sayılmaktadır. Ziyarete gitmede akrabalık ve komşuluğun yakınlık ve uzaklığı, zenginlik ve fakirlik gibi etmenler, hediye miktarında ve özelliklerinde etkilidir. Kaynanalar genellikle gelinlerine “tam altın” , çocuğa da “yarım altın” takarak bu olayı tebrik ederler. Doğum olduktan birkaç gün sonra, kadını ziyarete gidenler beraberinde tatlı götürürler. Bundaki amaç, doğum yapan kadının kendisini erken toparlamasına yardımcı olmak ve karın bölgesinin yumuşak kalmasını sağlamaktır. Genellikle ziyarete gelenlere lohusa şerbeti ikram edilir.⁴⁸

Uluova yöresinde doğum yapan kadına “loğusa” denilmektedir. Loğusalık kırk gün devam etmektedir. Bu kırk günlük süre içerisinde “loğusa” olan kadın dışarıya çıkarılmaz, ağır şeyler kaldırmaz, soğuk şeyler yemez ve içmez, soğuktan korunur, eli öpülmez, loğusa kadın yalnız bırakılmaz; üzüntüden uzak tutulur. Loğusa kadın düğüne ve değirmene gitmez, kötü gözlü insanlara gösterilmez, loğusa kadının evine “er” sokulmaz. Ölü evinden, düğün evinden çıkan kimse loğusa ziyaretine gitmez. Loğusayı ziyarete gelen aynı gün başka loğusaya gitmez. Çocuk yalnız bırakılmaz, çocuğun bulunduğu yere “av tüfeği, tabanca ve av hayvanı” getirilmez, getirilecek olursa çocuk evden çıkarılır. Örneğin değirmenden “un” öğütülüp geldiği zaman çocuk evden çıkarılır. Çocuk “kırklı” iken, bulunduğu evde ölen veya yolculuğa çıkan olursa çocuğa “kırk basacağına” inanılır. Çocuğun yastığının altına ekmek konur. Kadının yanında kocası, kaynanası, annesi, kız kardeşi veya küçük bir çocuk mutlaka yanında bulunur ve ihtiyaçlarını karşılar⁴⁹

Uluova yöresinde doğum yapan kadın ve çocuk görünür ve görünmez tehlikelerden korunmaya çalışılır. Görünmez olan bu varlıklardan biri de halk arasında “Alkarısı” diye bilinen gizli bir güçtür.⁵⁰ Yöre halkı arasında “Alkarası, Albastı, Albis, Almis, Alanası, Alkızı” olarak da isimlendirilen Alkarısı veya Albasması; insan hayvan karışımı bir görünümde olduğuna inanılan

⁴⁷ Hülya Tunç, 1965, Yukarı İçme Köyü; Kemal Çelik, 1931, Akçakiraz Köyü

⁴⁸ Baki Özçelik, 1932, Gözebaşı Köyü; Eco Şahin, 1941, Gedikyolu Köyü; Naciye Güneş, 1947, Korucu Köyü, Mustafa Kaya, 1954, Koçkale Köyü

⁴⁹ Firdevs Bıyıklı, 1939, Konakalmaz Köyü; Naciye Güneş, 1947, Korucu Köyü; Pembe Bağban, 1939, Şahsuvar Köyü; Ayişe Aygün, 1939, Konakalmaz Köyü

⁵⁰ Nazmiye Gül, 1958, Şahsuvar Köyü; Sevim Gökdere, 1955, Şahsuvar Köyü; Sema Kaya, 1970, Koçkale Köyü; Naile Aygün, 1956, Konakalmaz Köyü

ruh, şeytan, dev, peri veya cin” şeklinde tasavvur edilen, iri yarı, kırmızı giysili, uzun saçlı, yaşlı ve çirkin bir varlık şeklinde tasavvur edilir. Loğusa kadınlarla çocuklarının ölümüne sebep olan, doğumu zorlaştıran, “ailenin gelişim ve çoğalmasını engelleyen, bazı hayvanlara eziyet ederek onların kuvvet ve bereketlerini azaltan, efsanevi görünümü ile konuşan, duyan, hisseden, ailesi, yuvası, kabilesi bulunan bir varlık olduğuna inanılmaktadır. Ayrıca yakalanıp gücünden istifade edilen, “*demir*” vb. aletlerden korkan; yapısında insanlar için hastalık, korku ve ölüm gibi acı ve ızdırap unsurlarını taşıyan “*kötücül bir ruh*” olduğu inancı hâkimdir. Alkarısının ahır, zibillik, samanlık, harabe, ıssız yerlerde, karanlık ve kuytu köşelerde, kayalıklarda, dere ve su kenarlarında bulunduğu inanılır. Olağanüstü yeteneklere sahip olduğu, şekilden şekle girdiği, korkutucu olduğu; yalnızları, gençleri, loğusa kadınları ve çocukları korkuttuğuna inanılır. Yalnız kalan kadınlara gelen “*Alkarısı*” ancak *iğne, çuvaldız* ve demirden yapılmış bir aletle uzaklaştırılır; aksi takdirde loğusa kadın ve çocuğun ciğerini göğsünden çıkaracağına inanılır. Türk kültür geleneğinde ve halk inanışlarına göre albastının tüfek sesinden, demirci ve ocaklılardan korktuğu varsayılmaktadır.⁵¹

Uluova yöresinde yeni doğan çocuk, havale (şiddetli ateş) geçirdiği zaman; annenin, çocuğunun gözlerini kapatıp yere “*çivi*” çakması istenir. Aksi takdirde çocuğun sakat kalacağına inanılır.⁵² Yeni doğan çocuğun kulağında akıntı olursa, çocuğun kulağına anne sütü damlatılır, çocuğun burnu yara olursa aynı işlem yapılır.⁵³ Sarılık olan çocuğa “*sarı tülben*” örtülür, eğer sarılık geçmezse altın madeninden yapılmış bir takı suya atılıp bu su ile çocuğa banyo yaptırılır. Çocuk sarılıktan şayet iyileşmezse alnına, kulağının arkasına ve topuğuna sarılık ocağındaki kişi tarafından özel bir bıçak veya kesici bir aletle, kan akıtılır ve çocuğun alnına ve burnuna sürülür. Yaradan kan aktıkça hastalık da akar gider. Böylelikle çocuğun iyileşeceğine inanılır.⁵⁴

Uluova yöresinde, çocuklar sık sık ağlayan ve tedavi edilemeyen çocukların nazara geldiğine inanılır. Nazar veya göz değmesi; halk arasında “*kötü göz, pis göz, göz değmesi, göze gelme, kem göz, nazara gelme, nefese gelme, nefesi değme*” gibi ifadelerle anlatılır. Yöre halkı arasında bazı kişilerin “*kötü bakışa, kötü dile, kötü nefese*” sahip olduklarına inanılır ve böylesi kişilerin nazarlarından korunmak için çeşitli önlemler alınır. İnsanın daha anne karnından başlayarak; bebekliği, çocukluğu, gençliği, olgunluğu, yürümesi, konuşması, ahlakı, evi, işi, bağı-bahçesi, ailesi, çocukları, mal varlığı gibi akla gelen her şeyi nazara hedef olabilir. Hatta bununla ilgili “*mezarda yatan insanların çoğunun nazardan gittiğine*”, “*nazarın insanı mezara koyduğuna*” inanılır. Dolayısıyla yöre halkı, keskin göze, kuvvetli dile ve güçlü nefese sahip olan kötü niyetli kişilerin bakışlarından, dillerinden ve nefeslerinden korunmaya çalışır. Bunun için çocuklarına kirli, eski ve yırtık elbiseler giydirebilirler. Nazar, psikolojik temelinde kıskançlık ve haset duyguları taşıyan kimselerde olduğuna inanılan insanlara ve cansız nesnelere bile zarar veren, bakışlardan fırlayan çarpıcı ve öldürücü kuvvettir. Dolayısıyla bu vurucu kuvvetin ruhun dışa açılan iki noktasından, yani gözlerden fışkırarak kurbanına isabet ettiğine inanılır.⁵⁵ Yörede

⁵¹ Emine Ökmen, 1972, Yedigöze Köyü; Cahide Coşkun, 1961, Ürünveren Köyü; Nesrin Ceyhan, 1971, Kuyulu Köyü; Firdevs Bıyıklı, 1939, Konakalmaz Köyü

⁵² Nazmiye Gür, 1958, Şahsuvar Köyü

⁵³ Fatma Çakabay, 1947, Konakalmaz Köyü

⁵⁴ Güler Polat, 1953, Akçakiraz; Asiye Özcan, 1945, Mollaköy

⁵⁵ Sevim Gökdere, 1955, Mürüvet Özcan, 1925, Mollaköy Köyü; Güler Polat, 1953, Akçakiraz; Fatma Çakmak, 1964, Dereboğazı Köyü; Şahsuvar Köyü; Muhlise Parlakdemir, 1940, Şahsuvar Köyü; Zabite Ural, 1950, Konakalmaz Köyü

nazar değmesin diye bahsi geçen kuvvetli dil ve nefesin, “kötü gözün etkisinden sakınmak için genellikle mavi boncuk ya da göz boncuğu olarak bilinen *nazar boncuğu*” bulundurulur. Ayrıca “*Maşallah*” yazısının, nazara karşı etkili olduğuna inanılır. Bunun için yeni doğmuş çocukların üzerinde taşınır.⁵⁶ “*Maşallah*” yazısı, kötü gözlü ve kötü nefesli kimselerin bakışlarına ve sözlerine karşı bir koruma görevi görür. Çünkü bu türden kimseler baktıkları her hangi bir şeye elinde olmadan zarar verebilirler. Dolayısıyla baktıkları nesnenin üzerinde “*Maşallah*” yazısını görünce, gözü bu yazıya ilişecek ve ister istemez yazıyı okuyacaktır. Böylelikle baktığı şeye nazar etmeyecek ve nazara sebep olacak sözler de sarf edemeyecektir.⁵⁷ Nazar ettiğine inanılan insanlarla karşılaşıldığı zaman, çocuğun kalçasını veya kişi kendi kalçasını mıncıklar. Ayrıca nazardan korunmak, göz değmesini önlemek için “*kömür karası*”, ocak veya her hangi bir kabın altındaki isin, çocuğun alnına, ensesine, kulak arkasına veya göz kenarlarına sürülmesiyle nazardan kurtulacağına inanılır. Bu işlemin, gelecek kötülükleri önleyeceğine inanılır.⁵⁸ Yeni doğan çocuğu görmeye gelenlerin çocuğun yüzünü açıp bakması pek hoş karşılanmaz. Bundan dolayı çocuğu görmeye gelenlerin “*Maşallah*” demesi beklenir. Bütün bu uygulamalara rağmen yine de çocuğa nazar değmiş ise çocuk, bu sefer de hocaya götürülür; üzerine dualar okunur ve muska yaptırılır.⁵⁹

Doğum sırasında, anne ve doğacak çocuk daima risk altındadır. Bu risk doğumdan sonra da devam etmektedir. Bu risklerin en başında da anne veya çocuğun hastalanması ve hayatını kaybetmeleri gelmektedir. Bu tür olumsuzlukların nedeni ve onlardan korunma yollarının bulunması hep bilinmeyene, manevi güçlere bağlanır.⁶⁰ Doğumdan kırk gün sonra çocuğu ve anneyi arıtmak, topluma katılmalarını sağlamak ve hastalıklardan, uğursuzluklardan korumak amacıyla “*Kırklama*” yapılmaktadır. Doğumun kırkinci günü anne ve çocuk, hamamda veya banyoda yıkanarak temizlenir. En sonunda da bir tasa su konur. Yaşlı bir kadın başparmağını aynı şekilde kırk kere suya koyup çıkarır. Daha sonra bu su, loğusa kadının ve çocuğun başından aşağı dökülür. Kırk çıkarılınca bütün hastalık, uğursuzluk ve pisliklerin gittiği inancı mevcuttur.⁶¹

Uluova yöresinde sağlıklı bir şekilde doğan çocuğu bekleyen süreçlerden bir diğeri de çocuğun dişlerinin çıkmaya başlamasıdır. Genellikle dişi çıkan çocuklar, huysuzlanır, ağlar, elini ağzına koyup damaklarını kaşıtır; damaklarını kaşımak için ağzına annesinin parmaklarını koyar, bulmuş olduğu her hangi bir şeyle sürekli damağını kaşır. Çocukların ilk çıkan dişi halk arasında “*Diş Hediği*” olarak bilinen bir merasimle kutlanır. Eğer bu merasim yapılmazsa çocuğun dişlerinin geç ve zor çıkacağına inanılır. Diş hediği merasimi şu şekilde yapılır. Çocuğun ilk dişini aileden biri görür ama genellikle bu gizlenir. Dişi ilk gören dayı, amca, nine, dede veya bir başkası olursa, ilk dişi gördüğü için çocuğa hediye alması gerekir. Bundan sonra çocuğa verilirken, hedik denilen buğday haşlaması üzerine; “*ceviz, tuz veya şeker*” dövülerek serpilir.⁶² Yakın komşu ve akrabalar davet edilir. Çocuğu güzelce yıkadıktan sonra, elbiseleri giydirilir; hediyeleri verilir. Davet edilen misafirlere hedikler ikram edilir. Daha sonra tepsi

⁵⁶ Nahide Deringöl, 1964, Şahsuvar Köyü; Semahat Mutlu, 1963, Aşağı İçme Köyü

⁵⁷ Hadice Akbaş, 1954, Ürünveren Köyü; Atike Ayaz, 1956, Yalnız Köyü; Kıymet Erol, 1955, Sarıyakup Köyü

⁵⁸ Özgür Güler, 1970, Ürünveren Köyü; Cemal Güllecemal, 1977, Yolüstü Köyü

⁵⁹ Zabite Ural, 1950, Konakalmaz Köyü

⁶⁰ Kıymet Karakoç, 1955, Elmapınarı Köyü

⁶¹ Fikrinaz Aksu, 1950, Şahsuvar Köyü

⁶² Fahriye Kavuran, 1960, Kuyulu Köyü, Safiye Ergün, 1966, Aşağı İçme Köyü

içerisine “kalem, makas, ayna, tarak, bıçak, çakmak, altın, para, kitap ve Kur’an-ı Kerim” konur. Çocuk tepsinin içinden hangisini alırsa ileride seçeceği meslek hakkında yorumlar yapılır. Mesela; çocuk kalem alırsa, okuyacağına; makas alırsa, terzi; tarak ve ayna alırsa, berber; bıçak alırsa, kasap; altın ve para alırsa, kuyumcu, tüccar ve zengin; Kur’an-ı Kerim alırsa, din adamı veya dini bütün bir kişi olacağına inanırlar.⁶³

Uluova yöresinde konuşma çağına geldiği halde konuşamayan veya kekeme olan çocukların konuşması içim; konuşamayan çocukların yanında Kur’an-ı Kerim’den “Yasin Suresi” okunur; çocukta Kur’an-ı Kerim’e yakın tutulur, surenin yarısına gelindiğinde Kur’an-ı Kerim aniden kapatılır ve yüksek bir ses çıkarılır. Eğer çocuk çıkan sestten korkup irkilirse dilinin açılacağına veya kekemeliğin sona ereceğine inanılır. Konuşma zorluğu çeken çocuklara, güzel sesli kuşların etinden yedirilir ki çocuğun sesi açılsın ve kuş gibi şakıyabilsin. Ayrıca kurban kesilir; eti fakirlere sadaka olarak dağıtılır, kurbanın dili pişirilerek çocuğa yedirilir veya kilidi dualar okunarak açılır ki çocuk konuşabilsin. Konuşma güçlüğü çeken çocuklar için diğer bir uygulama da, çocuğun ailesi cuma günü caminin kapısına bir kilit vururlar; bu kilidi cami imamı veya ağzı dualı birisi açacak olursa çocuklarının dilinde ki düğümün de bu sayede açılacağına inanırlar. Ayrıca konuşamayan çocukların konuşabilmesi için Cuma namazından sonra müezzin, cami anahtarını çocuğun ağzına sokup çıkarır; böylelikle çocuğun dilinin çözüleceğine inanılır.⁶⁴

Çocuklarla ilgili diğer inanışlar da şu şekildedir. Kırkı çıkmamış bir bebeğin tırnakları kesilirse o çocuğun hırsız olacağına, küçük çocukların üzerinden atlanıldığında boylarının kısa olacağına; boyu ölçülen çocuğun cüce kalacağına, yürüyemeyen çocukların ayaklarına ip bağlayarak Cuma namazından sonra ilk çıkan kişiye ip kestirilirse çocuğun yürüyeceğine inanılır.⁶⁵

Uluova yöresinde çocukların vücut yapılarına bakılıp kendileriyle ilgili bazı özelliklerin olacağına inanılır. Baş büyük olan çocukların zeki, küçük olanların ise aklının az olduğuna inanılır. Alnı dar olan çocukların sıkıntılı, alnı enli olanların kötü huylu olacağına inanılır. Kulağı büyük olanın tembel olacağına, küçük kulaklı kimselerin yalancı olacağına; kaşlarının ucu ince olanların fitneci, kaşlarının kılları çok olanların üzüntü çekeceğine; kaşlarının arası açık olanların iyi, kaşları çatma olanların, yalancı olacağına inanılır. Kara gözlülerin itaatkâr olacağına, mavi gözlü olanların nazar ettiğine inanılır. Burnu uzun olanların şehvete düşkün, burnu kısa olanların korkak olduğuna inanılır. Büyük ağızlı olan çocukların cesur, küçük ağızlı olanların korkak olacağına inanılır.⁶⁶

ELAZIĞ İLİ ULUOVA YÖRESİ DOĞUMLA İLGİLİ HALK İNANIŞLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

İnsan hayatının başlangıcı olan doğum, içerisinde barındırdığı olağanüstülükler, zorluklar, korkular, ümitler ve çeşitli inanışlarıyla, geçmişin günümüze aktarılmasında önemli bir geçiş dönemidir. Bugün doğum olayı ile ilgili yaşatılan ve insanların hatıralarında kalan inanışlar, insanların zaman içerisinde karşılaşmış olduğu din, inanç, kültür, akım ve sistemlerden etkilendiğini ve bunlara kendilerinden de bir şeyler katarak geliştirdiklerini görüyoruz.

⁶³ Firdevs Karataş, 1951, Şahsuvar Köyü; Naciye Güneş, 1947, Korucu Köyü

⁶⁴ Fethiye Çalışkan, 1942, Şahsuvar Köyü; Firdevs Bıyıklı, 1939, Konakalmaz Köyü

⁶⁵ Nesrin Ceyhan, 1971, Kuyulu Köyü; Güllü Tan, 1957, Sarıyakup Köyü; Sülbiye Danış, 1956, Sarıyakub Köyü

⁶⁶ Firdevs Bıyıklı, 1939, Konakalmaz Köyü; Fethiye Çalışkan, 1942, Şahsuvar Köyü;

Uluova yöresinde ailelerin hayırlı bir çocuk sahibi olabilmek için Allah'a dua etmeleri; insanı yaratanın, doğumuna vesile olanın ve yaşamasına izin verenin yüce Allah olduğu inancı İslami gelenekle alakalıdır. Ayrıca çocuk, bir evin neşesi, anne ve babanın teselli kaynağıdır.

Uluova yöresinde yapmış olduğumuz çalışmalarda doğumla ilgili olarak, ailenin, “*ocak, baba ocağı*” ; çocuğun da “*çocuk, ailede ocağı tüttürür*” gibi ifadelerle kutsanması, başlangıçtaki Türk inançlarından kaynaklanan ve ailenin sürekliliğini sağlayan çocuğun önemini ortaya koymaktadır. Ayrıca ailenin ocakla bağdaştırılması, eski Türklerdeki *demire* verilen değerle ilgilidir. Ocağın kutsallaştırılması da ateşten gelmektedir. Dört asli unsurdan biri olan ateş, arıtıcı, ısıtıcı ve kötülüklerden uzaklaştırandır⁶⁷. Eski Türklerde demir, Tanrı tarafından gökten indirilen, ruhu olduğuna inanılan ve kötü ruhları kovduğuna inanılan kutsal bir madendir. Bundan dolayı Türkler demirin koruyuculuk ve kurtarıcılık unsurunun olduğuna inanmışlardır⁶⁸.

Elazığ ili Uluova yöresinde çocuğu olmayan çiftlerin ulu ve bilge kişilerin türbe ve mezarlarını ziyaret etme geleneği vardır. Bu ziyaretlerde taş yapıştırma, buğday serpmeye, kutsal kabul edilen ağaçlara renkli iplik ve çaputlar bağlama,⁶⁹ ziyaret edilen delikli taşlara, kutlu pınar başlarına ve tepebaşlarına; “*para, şeker, ekmek, meyve ve çamaşır*” gibi nesneleri bıraktıkları görülür. Nazardan koruyacağı inancı ile çocukların omuzlarına; “*muska, mavi boncuk veya nazarlık*” sayılabilecek figürleri asma gibi “*saçı*” ile ilişkili inanışların, yine başlangıçtaki Türk inançlarının bir bakiyesi olan, saç saçma pratiklerine rastlanılmıştır. Nitekim gelin, erkek evine getirildiği zaman, gelinin kaynanası tarafından, gelinin ve damadın başına “*buğday, para, dar, şeker, leblebi, kuru üzüm, badem, elma*” vb. nesnelerden oluşan saçıyı, uğur, bolluk ve bereket getirmesi inancı ile gelinin başına serper. Burada saç olarak serpilene nesneler, eski Türk inançlarında, “*Gök Tanrı*”ya, ata ruhlarına ve “*yer-su*” iyelerine sunulan kansız kurbanların izlerini taşımaktadır.⁷⁰

Uluova Yöresinde çocuğu olmayan kadınların yapmış olduğu uygulamalardan biri de yatır ve türbe ziyaretleridir. Bu yerlere giden kadınlar, dua eder ve kurban keserler. Çocukları olduktan sonra da bu yerlerde kurban keserler ve insanlara ziyafet verirler. Kurban ibadeti birçok inanç sistemlerinde olduğu gibi, Anadolu'nun çoğu yerinde de görülmektedir. Üzerinde durulması gereken bir husus ta çocuğu olmayan, hasta olan, kırklı kadınların ve hasta çocukların hocaya okutulmasıdır. Gerek Uluova ve çevresinde gerekse de Anadolu'nun birçok yerinde *Eski Türk Dini*'nin kalıcı izlerinden olan, hastalıklar ve başka amaçlarla hocalara başvurma geleneğidir. Bu gelenek içerisinde eski Türk kamlarının dini-sihri birçok uygulamalarını Türklerin İslam'ı kabulü ile birlikte İslami motiflere bezeyerek meşrulaştırmışlardır. *Gagauz* Türklerinde “*ba-bu*” (yaşlı kadın)lara okunma âdeti eski Türk kamlarının yukarıda sözü edilen uygulamalarının devamının bir başka örneğini oluşturmaktadır⁷¹

Çocuğu yaşamayanların çocuğun muhafazası için aldıkları tedbirler gerek İslam öncesi ve sonrası Türklerde aynıdır. Örneğin “Yakutlar, aileye musallat olan ölüm ruhunu aldatmak için

⁶⁷ Sedat Veyis Örnek, *Sivas ve Çevresinde Hayatın Çeşitli Safhalarıyla İlgili Batıl İnançlar ve Büyüsel İşlemlerin Etnolojik Tetkiki*, Ankara 1966, s. 115.

⁶⁸ Sami Kılıç, “Çocuk Sahibi Olmak İçin Dinsel-Sihirsel Bir Uygulama: Irkatma Ocağı (Takmak Köyü- Elif İskeçe Örneği)”, s. 305

⁶⁹ Harun Güngör, “Eski Türk Dini”, *Yaşayan Dünya Dinleri*, I. Baskı, Ankara 2007, s. 535.

⁷⁰ Günay Tümer-Abdurrahman Küçük, *Dinler Tarihi*, Ocak Yay. Ankara 2002, s. 79-82; Ünver Günay-Harun Güngör, *Başlangıçlarından Günümüze Türklerin Dini Tarihi*, s. 80.

⁷¹ Harun Güngör, *Türk Bodun Bilimi Araştırmaları*, s. 107.

çocuğu komşulardan birine satarlar.” “Çocuğu yaşamayan Başkurtlar da, Müslüman oldukları halde, ölüm meleğini şaşırtmaya çalışırlar”. Çocuk doğduğu gibi, ebe çocuğu eline alıp dışarı çıkar. Birkaç ev dolaştıktan sonra ebe babasının evinden seslenir: “Yabancı ülkeden bir çocuk getirdim, satın alan var mı?” der. Pazarlık başlar. Çocuk ağırlığında demir verilip satın alınır. Çocuğa: “*Demir*” ya da “*satılmış*” gibi isimler verirler”. Çocuğun yaşamasını sağlamak için “*Yaşar, Ölmez, Dursun, Durmuş, Durali, Durdu*” gibi adlar verilir.⁷² Eski Türk inançlarının kalıntıları olan bu ve benzeri uygulamalara Uluova ve çevresinde de rastlamaktayız. Nitekim insanlar tarihin her devrinde çocuklarını korumak için bazı ritüeller geliştirmiş ve inanış haline getirmişlerdir.

Yörede sarılık tedavisinde, çocuğa sarı tülbent örtülmesi, altın madeninden yapılmış bir takının suya atılıp bu su ile çocuğa banyo yaptırılması, çocuğun alnına, kulağının arkasına ve topuğuna sarılık ocağındaki kişi tarafından kesici bir aletle, kan akıttırılması ve çocuğun alnına sürülmesi gibi hususlar ön plana çıkmaktadır. Uluova yöresinde nazar tedavisinde kullanılan “*tuz, su, kurşun, demir ve ateş*” gibi unsurlar bazı din ve inanç sistemlerinde ön plana çıkmaktadır. Eski Türklerde *demir ateş* ve *su* önemli bir yer tutar. Yörede uygulanan kurşun dökme ve tuz çevirme gibi ritüellerde kullanılan kurşunun ateşte eritilip suya bırakılması neticesinde hastalıkların tedavi edilmesi inancı; demir, ateş ve suyun kutsallığına ait başlangıçtaki inançlarla, dolayısıyla “*koruyucu ruh*” inancıyla bütünleşmektedir⁷³

Uluova yöresinde tespit ettiğimiz ve loğusa kadınlara zarar verdiğine inanılan “*Albastı ve Karabasan*”ın Anadolu’nun birçok yerinde benzer şekillerde görülmesiyle birlikte; hemen hemen bütün Türk topluluklarında da görülmektedir. Albastı’dan korunmak için yapılan uygulamalarda biraz farklılık gözükse de öz itibarıyla benzerliklere rastlanmaktadır. Türk dünyasında albastı kötü ruhlu bir dev olarak tasavvur edilir, loğusalara zarar verir ve hatta onları öldürebilir. Bunun için loğusaları albastının kötülüklerinden korumak gerekir. Kadın doğum yaptığında onu kötü ruhların etkisinden korumak amacıyla loğusanın yastığının altına makas koymakta, odada süpürge bulundurmakta ve kırk gün mum yakmak adet olmuştur. Buradaki makas figürüyle yöredeki iğne ve çuvaldız figürünün demirden yapılmış olması ve delici olması benzerlik göstermektedir. Ayrıca Albastı’nın kötü bir ruh olduğu, loğusa kadına zarar verdiği ve hatta loğusa kadını öldürdüğü inanışı Eski Türk inançları ile benzerlikler göstermektedir.

SONUÇ

Elazığ ili Uluova yöresindeki doğumla ilgili halk inanışlarının Dinler Tarihi açısından değerlendirilmesi başlıklı bu çalışmada halk inanışlarının ve uygulamalarının toplum nezdindeki yerine dikkat çekilmiştir. Nitekim halk inanışları toplumlara hem maddi hem de manevi anlamda zenginlik kazandıran, toplumların kendi ayakları üzerinde durabilmelerine yardımcı olan, kendi geçmişleri ile gelecekleri arasında köprü kuran, çağdaş dünyanın altından kalkamadığı sorunlara çözüm arayan ve yerini hiçbir şeyle dolduramadığı sözlü, yazılı ve uygulamalı ritüellerdir. Halk inanışları kendi bünyelerinde büyüsel ve dinsel motifleri barındırmaktadır. Bu uygulamalar bazen örf, âdet, gelenek ve görenek; bazen de halk hekimliği, alternatif tıp, sağaltma, ocak kültü ve psikolojik tedavi yöntemi olarak karşımıza çıkmaktadır.

⁷² Abdulkadir İnan, *Tarihte ve Bugün Şamanizm*, Ankara 1972, s. 174.

⁷³ Ünver Günay-Harun Güngör, *Başlangıçlarından Günümüze Türklerin Dini Tarihi*, s. 77.

Elazığ ili Uluova yöresindeki doğumla ilgili halk inanışları Dinler Tarihi açısından değerlendirilirken, doğum olayının ne ifade ettiği, doğum yapacak kadının ve doğacak çocuğun nelere sahip olması gerektiği, doğumdan sonra çocuğu ve annenin nasıl korunacağı ile ilgili çarpıcı sonuçlara ulaşılmıştır.

Uluova yöresinde doğum öncesi halk inanışları, kadının hamile kalabilmesi için yapılan uygulamalar, hamile kaldıktan sonra çocuğun cinsiyeti ve sağ olarak doğabilmesi için geçecek zaman içerisindeki uygulamalar ve kadının sağlığının korunmasıyla ilgili uygulamalar mevcuttur. Doğumdan sonra erkek çocukların sünnet ettirilmeleri, kirvelik ve sünnet anında yapılan uygulamalar dikkat çekicidir. Doğum ile ilgili inanış ve uygulamaların genellikle Anadolu'daki inanışlarla benzerlik gösterdiği, daha çok Orta Asya Türk kültürüne kaynaklık eden, Geleneksel Türk Dini ile yakından alakalı olduğu ifade etmek mümkündür.

Geleneksel Türk kültürünün yaşatılmaya çalışıldığı Uluova Yöresinde halk İnanışları, burada yaşayan insanların atalarının tarihi süreçte karşılaştıkları bütün din, inanç, kültür ve sistemlerde kendilerine ve karakterlerine uygun olan, öz itibarıyla de değişime yol açmayan bazı uygulamaları, kendi inanışlarıyla yoğurmaları sonucunda bugüne kadar taşımaya çalıştıklarını ifade etmek mümkündür. Bu inanışlar Eski Türklerin ve beraberinde yaşadıkları toplumların hayatlarında yaşattıkları pratikleri, İslam Dinini kabul ettikten sonra da bazı İslami figürlerle kaynaştırmaları sonucu, yeni bir hale dönüştürmeleriyle meydana gelmiştir.

Elazığ ili Uluova yöresindeki doğumla ilgili halk inanışlarının Dinler Tarihi açısından değerlendirilmesini konu edinen bu çalışmada ifade etmemiz gereken en önemli hususlardan biri; çoğunlukla yeteri kadar önemsemeyen ya da önemsizmiş gibi zikredilen birçok inanışın ve uygulamanın aslında sahip olduğumuz değerleri ifade ettiği görülmektedir. Nitekim bazı örf, âdet, gelenek ve göreneklerin aslında halk inanışları yoluyla yaşatıldığı aşikârdır.

Halk inanışlarının esas itibarıyla toplumları ayakta tutması ve kuşaklar arası bağları güçlendirmesi ise bir diğer önemli husustur. Ayrıca halk inanışları sadece toplumları ayakta tutmak ve köprü olmakla kalmamakta aynı zamanda kardeşlik, barış, birlik ve beraberliği sağlamak suretiyle binlerce yıldır yaşadığımız bu toprakların her zerresine işlemiş olan Türk Kültürü ve Türk Medeniyetinin yozlaşmasını önleyen başlıca değerleri de bünyesinde barındırmaktadır.

Söz konusu bünyenin bozulmasına izin vermemek için yaşayan bir kültür hazinesi olan halk inanışlarını, halkımızın dini ve milli değerlerine zarar vermeyecek şekilde varlığını devam ettirmesini sağlamak gerekir. Zira atalarımızın binlerce yıllık tecrübeleriyle yoğurduğu, milli benliğimizin harcı olan halk inanışlarını yeni nesillere ilim ve kültür yoluyla aktarmak, ilmi ve vicdani görevler arasında yer almaktadır.

KAYNAKÇA

Abdulkadir İnan, Tarihte ve Bugün Şamanizm, Ankara 1972.

Abdulkadir Kıyak, Elazığ ve Yöresinde Ziyaret Yerleri, Ankara 2012.

Abdulkadir Kıyak, Sinemilli Aleviliği (İnanç ve İbadet Anlayışlarının Dinler Tarihi Açısından Değerlendirilmesi), Ankara 2018.

Bahaeddin Ögel, Türk Kültür Tarihine Giriş, C.IV., Ankara 1978.

- Günay Tümer-Abdurrahman Küçük, Dinler Tarihi, Ocak Yay. Ankara 2002.
- Harun Güngör, “Eski Türk Dini” , Yaşayan Dünya Dinleri, I. Baskı, Ankara 2007.
- Harun Güngör, Türk Bodun Bilimi Araştırmaları, II. Baskı, İstanbul 2008.
- Hikmet Tanyu, Türklerin Dini Tarihçesi, İstanbul 1978.
- İbrahim Kafesoğlu, Türk Milli Kültürü, İstanbul 1993.
- Mircea Eliade, Dinler Tarihi, İnançlar ve İbadetlerin Morfolojisi, Çev. Mustafa Ünal, Konya 2005.
- Rıfat Araz, Harput’ta Eski Türk İnançları ve Halk Hekimliği, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayını No: 108, Ankara 1995.
- Sami Kılıç, “Çocuk Sahibi Olmak İçin Dinsel-Sihirsel Bir Uygulama: Irkatma Ocağı (Takmak Köyü- Elif İskeçe Örneği)”,
- Sami Kılıç, “Uşak ve Çevresinde Yağmur Yağdırma Uygulamaları, Takmak Köyü Örneği” , Turkish Studies- İnternational Periodical For The Languages, Litarature, and History of Turkish or Turkic- Volume 6/1 Kış, 2011.
- Sami Kılıç, Türk Halk İnanışlarında Yiyecek ve İçecekler, Elazığ 2012.
- Sedat Veyis Örnek, 100 Soruda İlkelerde Din, Büyü, Sanat, Efsane, İstanbul 1971.
- Sedat Veyis Örnek, Sivas ve Çevresinde Hayatın Çeşitli Safhalarıyla İlgili Batıl İnançlar ve Büyüsel İşlemlerin Etnolojik Tetkiki, Ankara 1966.
- Sedat Veyis Örnek, Türk Halk Bilimi, Ankara 2000.
- Ugo Bianchi, Dinler Tarihi Araştırma Yöntemleri, Çev. Mustafa Ünal, Kayseri 1999.
- Ünver Günay- Harun Güngör, Başlangıçlarından Günümüze Türklerin Dini Tarihi,
- Ünver Günay, Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi, Ankara 1986.
- Ünver Günay-Harun Güngör, Başlangıçlarından Günümüze Türklerin Dini Tarihi,
- Yaşar Kalafat, Doğu Anadolu’da Eski Türk İnancının İzleri, Berikan Yayınevi, Ankara 2010.

KAYNAK KİŞİLER

- Abdullah Tokgöz, 1950, Gedikyolu Köyü
- Adnan Buytoz, 1961, Ballica Köyü
- Ahmet Çelik, 1955, Ballica Köyü
- Alaattin Bayrak, 1925, İçme
- Aladin Aksar, 1954, Yenikapı Köyü
- Ali Ayaz, 1960, Yalnız Köyü
- Ali Orhan, 1952, Konakalmaz Köyü
- Ali Özcan, 1951, Mollaköy Köyü

Asiye Özcan 1945, Mollaköy Köyü
Aslan Ural, 1972, Konakalmaz Köyü
Atike Ayaz, 1956, Yalnız Köyü
Aydın Akbaş, 1947, Ürünveren Köyü
Aydın Pala, 1945, Şahsuvar Köyü
Aydın Toraman, 1939, Akçakiraz Köyü
Aygün Karakaya, 1967, Aşağı İçme
Ayhan Süme, 1973, Akçakiraz
Ayşe Aygün, 1939, Konakalmaz Köyü
Aysel Şanlı, 1948, Elmapınar Köyü
Baki Özçelik, 1932, Gözebaşı Köyü
Bedrettin Karakaya, 1954, Aşağı İçme Köyü
Behçet Yavuz, 1950, İçme Köyü
Cahide Coşkun, 1961, Ürünveren Köyü
Celal Sertkaya, 1966, Yünlüce Köyü
Cemal Aksu, 1946, Gedikyolu Köyü
Cemal Güllecemal, 1977, Yolüstü Köyü
Cengiz Yılmaz, 1965, Yukarı İçme Köyü
Cihan Çınar, 1964, Yolüstü Köyü
Dinçer Karataş, 1963, Sarıkamış Köyü
Dursun Çetinkaya, 1953, Şahsuvar Köyü
Eco Şahin, 1941, Gedikyolu Köyü
Emine Alkan, 1939, Şahsuvar Köyü
Emine Ökmen, 1972, Yedigöze Köyü
Erdem Akman, 1961, Yurtbaşı Köyü
Ersin Soğuktaş, 1971, Kuyulu Köyü
Fahriye Kavuran, 1960, Kuyulu Köyü
Faik Üstündağ, 1937, Yukarı İçme Köyü
Farız Beyhan, 1940, Yukarı İçme Köyü
Fatma Çakabay, 1947, Korucu Köyü
Fatma Çakmak, 1964, Dereboğazı Köyü

Fatma Işık, 1965, Koçkale Köyü
Fatma Yalçın 1956, Gedikyolu Köyü
Fatma Yılmaz, 1966, Elmapınarı Köyü
Fethi Bağkesen, 1957, Şahsuvar Köyü
Fethiye Çalışkan, 1942, Şahsuvar Köyü
Fethiye Taş, 1938, Yurtbaşı Köyü
Feti Bağkesen, 1957, Şahsuvar Köyü
Fikrinaz Aksu, 1950, Şahsuvar Köyü
Fikriye Efe, 1966, Koçkale Köyü
Firdevs Bıyıklı, 1939, Konakalmaz Köyü
Firdevs Karataş, 1951, Şahsuvar Köyü
Firdevs Yüceer, 1950, Şahsuvar Köyü
Gülay Polat, 1953, Akçakiraz
Güler Polat, 1953, Akçakiraz
Güler Şirin, 1956, Şahsuvar Köyü
Güllü Kama, 1940, Elmapınarı Köyü
Güllü Tan, 1957, Sarıyakup Köyü
Güney Erol, 1948, Sarıyakup Köyü
Habib Bıyıklı, 1960, Konakalmaz Köyü
Hadice Akbaş, 1954, Ürünveren Köyü
Hakan Kaynak, 1957, Şahsuvar Köyü
Hamide Güler, 1969, Ürünveren Köyü
Hanım Çimen, 1960, Tadım Köyü
Hasan Ayaz, 1957, Yalnız Köyü
Hasan Bulut, 1970, Yolüstü Köyü
Hasan Egün, 1940, Aşağı İçme Köyü
Hasan Kaya, 1963, Koçkale Köyü
Hatice Koç, 1969, Tadım Köyü
Hayri Bayram, 1940, Şahsuvar Köyü
Hıdır Arslan, 1958, Tadım Köyü
Hilmi Köse, 1961, Yurtbaşı Köyü

Huriye Aydın, 1938, Şahsuvar Köyü
Hülya Tunç, 1965, Yukarı İçme Köyü
Hüseyin Baykal, 1952, Yünlüce Köyü
Hüseyin Karakaya, 1954, Aşağı İçme Köyü
Hüseyin Öztürk, 1937, Şahsuvar Köyü
Hüseyin Turhan, 1956, Kuyulu Köyü
Hüsna Ayaz, 1962, Yalnız Köyü
İbrahim Tan, 1956, Sarıyakub Köyü
İnci Dünder, 1961, Korucu Köyü
İsabet Yavuz, 1932, Mollaköy Köyü
Kemal Çelik, 1931, Akçakiraz Köyü
Kıymet Erol, 1955, Sarıyakub Köyü
Kıymet Karakoç, 1955, Elmapınarı Köyü
Mahmut Öztekin, 1936, Gözebaşı Köyü
Maviye Ateşoğlu, 1960, Elmapınarı Köyü
Mehmet Bayram, 1950, Gedikyolu Köyü
Mehmet Coşkun, 1956, Ürünveren Köyü
Mehmet Emin Açıkgöz, 1948, Yolüstü Köyü
Mehmet Genç, 1964, Tadım Köyü
Mehmet Gülcemal, Yolüstü Köyü
Mehmet Türkoğlu, 1945, Koçkale Köyü
Metin Gönaylı, 1969, Yedigöze Köyü
Miyase Gülcemal, 1950, Yolüstü Köyü
Miyase Gülcemal, 1977, Yolüstü Köyü
Muhammed Çak, 1963, Ballica
Muhammed Çak, 1963, Ballica Köyü
Muhlise Parlakdemir, 1940, Şahsuvar Köyü
Murat Yılmaz, 1961, Elmapınarı Köyü
Murat Yurdakul, 1981, Sarıkamış Köyü
Musa Tokmak, 1957, Gedikyolu Köyü
Mustafa Başpınar, 1938, Yukarı İçme Köyü

Mustafa Ergün, 1968, Aşağı İçme Köyü
Mustafa Kaya, 1954, Koçkale Köyü
Mustafa Ökmen, 1972, Yedigöze Köye
Mustafa Sönmez, 1930, Gözebaşı Köyü
Mustafa Tan, 1944, Akçakiraz Köyü
Mustafa Yalçın, 1950, Gedikyolu Köyü
Mustafa Yıldırım, 1956, Tadım Köyü
Müfide Karataş, 1959, Şahsuvar Köyü
Mümtaz Açıkgöz, 1968, Yolüstü Köyü
Münür Sarptaş, 1949, İçme Köyü
Mürüvet Özcan, 1925, Mollaköy Köyü
Mürüvet Ural, 1951, Yedigöze Köyü
Müzeyyen Çak, 1960, Ballica Köyü
Naci Meşe, 1953, Tadım Köyü
Naciye Güneş, 1947, Korucu Köyü
Nadir Kara, 1935, Yurtbaşı Köyü
Nahide Deringöl, 1964, Şahsuvar Köyü
Naile Aygün, 1956, Konakalmaz Köyü
Naim Koç, 1959, Korucu Köyü
Nazife Yıldırım, 1965, Tadım
Nazmiye Gül, 1958, Şahsuvar Köyü
Nazmiye Gür, 1958, Şahsuvar Köyü
Nazmiye Sarptaş, 1958, İçme
Nebahat Yavuz, 1967, MollaKöy Köyü
Necip Taş, 1961, Yünlüce Köyü
Nesrin Ceyhan 1971, Kuyulu Köyü
Nuray Gönaylı, 1968, Yedigöze Köyü
Nurettin Sever, 1941, Gedikyolu Köyü
Ömer Karakoç, 1951, Elmapınar Köyü
Önder Çevik, 1970, Sarıkamış Köyü
Özgül Arslan 1968, Tadım Köyü

Özgür Güler, 1970, Ürünveren Köyü
Pakize Aydın, 1939, Gedikyolu Köyü
Rahmi Demir, 1977, Sarıkamış Köyü
Ramazan Işık, 1957, Koçkale Köyü
Ramazan Karakaya, 1960, Aşağı İçme Köyü
Reşat Ateşoğlu, 1965, Elmapınarı Köyü
Rıfat Şanlı, 1945, Elmapınarı Köyü
Sabahattin Aksar, 1957, Yenikapı Köyü
Safiye Ergün 1966, Aşağı İçme Köyü
Safiye Ergün, 1966, Aşağı İçme Köyü
Seçkin Vural, 1967, Yedigöze Köyü
Selami Kılınç, 1964, Şahsuvar Köyü
Sema Kaya, 1970, Koçkale Köyü
Semahat Mutlu, 1963, Aşağı İçme Köyü
Sevim Gökdere, 1955, Mollaköy Köyü
Sıtkı Bulut, 1940, Yurtbaşı Köyü
Songül Turhan, 1968, Kuyulu Köyü
Suat Koç, 1956, Tadım Köyü
Sülbiye Danış, 1956, Sarıyakub Köyü
Şahabettin Bayram, 1946, Korucu Köyü
Şahver Danış, 1954, Sarıyakub Köyü
Şahver Yavuz, 1957, İçme Köyü
Şükran Şanlı, 1953, Elmapınarı Köyü
Tacettin Çakmak, 1965, Dereboğazı Köyü
Tahir Tuncel, 1948, Korucu Köyü
Tayyibe Karakaş, 1944, Sarıkamış Köyü
Tekçe Çetindağ, 1938, Akçakiraz
Türkan Rençber, 1934, Gözebaşı Köyü
Veli Başbaydar, 1968, Yünlüce Köyü
Yaşar Çetinkaya, 1973, Ürünveren Köyü
Zabite Ural, 1950, Konakalmaz Köyü

Elazığ İli Uluova Yöresindeki Doğumla İlgili Halk İnanışlarının Dinler Tarihi Açısından Değerlendirilmesi

Zübeyde Buytoz 1973, Ballica

Zübeyde Aktaş, 1970, Yalnız Köyü

Zübeyde Buytoz, 1973, Ballica Köyü

Zülfikar Timarcı, 1950, Yedigöze Köyü

Zülfü Aktaş, 1953, Yalnız Köyü